

Stockholm 2024-06-18

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
heidi.bogren@regeringskansliet.se
Diarienummer A2024/00424

Byggföretagens yttrande avseende delbetänkande av Delegationen mot arbetslivskriminalitet gällande Myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete (SOU 2024:14)

Byggföretagen är de enskilda byggföretagens bransch- och arbetsgivaorganisation och organiserar ca 4000 bygg-, anläggnings- och specialföretag. Byggföretagen har tagit del av rubricerat förslag till delbetänkande och framför härmed följande.

Byggföretagen välkomnar det arbete som Delegationen mot arbetslivskriminalitet utför på regeringens uppdrag. Behovet av kartläggning och metodutveckling är stort gällande arbete mot arbetslivskriminalitet.

Myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet

Gällande myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet och de regionala centren mot arbetslivskriminalitet bör det förtydligas från regeringen att etableringsfasen av dessa är över. Nu inleds arbetet med att skala upp det operativa arbetet, med tydlig resursallokering och mätbara mål.

Byggföretagen välkomnar de myndighetsgemensamma inspektionerna som genomförs med AKC som plattform. Vi har länge efterfrågat fler inspektioner och kontroller gentemot byggsektorn av rättsvårdande myndigheter. Myndigheternas kontroller har både ett brottsutredande och en brottsförebyggande funktion. Byggföretagen anser att antalet kontroller idag är så pass få att risken för att bli ertappad med oegentligheter är försumbar för kriminella aktörer. Detta medför att regelefterlevnaden utmanas inom byggsektorn, vilket i sin tur snedvrider konkurrensen. Därför ser vi ett tydligt behov av ett utökat antal inspektioner och kontroller från myndigheterna, både fysiska på plats och utredningsarbete.

För att verksamheten inom AKC ska fortsatt bidra till regeringens mål för arbete mot arbetslivskriminalitet behöver tydliga, kvantitativa och kvalitativa mål, upprättas för verksamheten. Till detta behöver en tydlig resursallokering göras som är avsevärt mer omfattande än idag. Resurserna behöver vara uthålliga och förutsebara. Sverige avsätter avsevärt mindre resurser för att bekämpa

arbetslivskriminalitet än våra nordiska grannländer, trots att vi har minst lika stora utmaningar och ett brett engagemang i det brottsförebyggande arbetet..

Vi tror på de synergieffekter som uppstår av den samordning som AKC innebär, men samtidigt bör arbetet inte breddas alltför mycket. En uppdelning och ett partiellt deltagande av AKC:s samverkande myndigheter i olika typer av ärenden bör vara ett effektivare sätt att organisera verksamheten. Det ger myndigheterna möjlighet att fokusera på det som är deras kärnkompetens, men med tillgång till underrättelse- och informationsdelning från de andra myndigheterna i centret. Vidare skulle ett sådant arbetssätt resultera i fler kontrolltillfällen när myndigheterna sätter samman mindre, myndighetsgemensamma kontrollgrupper utifrån specifika ärenden, istället för att genomföra större koordinerade kontroller där alla samverkande myndigheter deltar. Det är Byggföretagens uppfattning att antalet myndighetsinspektioner idag är så pass lågt att effekten av varje form av kontroll på en arbetsplats blir hög. Det är inte nödvändigt i ett sådant läge att sträva efter att varje kontroll ska täcka in alla AKCs deltagande myndigheters kontroll- och granskningsuppdrag.

Det är viktigt att regeringen tydligt definierar en förväntan på den verksamhet som myndigheterna ska bedriva inom ramen för AKC. Här är en central fråga vilka typer av ärenden som ska drivas: Är fokus enbart inspektioner och kontroller, eller bör det finnas kapacitet att ta resultaten från kontrollerna vidare till utredning, förundersökning och åtal.

Fler fysiska inspektioner gör nytta i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Samtidigt vet vi att brottslig verksamhet kan vara av kvalificerad art. För att beivra brottsligheten krävs ett gediget utredningsarbete, där specialisering är nödvändigt för framgång. Delegationen mot Arbetslivskriminalitet bör överväga att föreslå regeringen hur denna kan reglera centrens arbete så att ett arbete mot mer kvalificerade upplägg möjliggörs.

Byggföretagen ser gärna att det presenteras en plan för hur AKC ska kunna ta kvalificerade ärenden hela vägen till lagföring. Vidare menar Byggföretagen att AKC skulle tjäna på att upprätta metodstöd för processhantering i vissa typer av brott och ärenden. Standardisering underlättar arbetet. Här kan Finland tjäna som ett exempel. Där finns specialiserade åklagare och polis som arbetar mot arbetslivskriminalitet och grå ekonomi. Byggföretagen föreslår att ett fortsatt utredningsarbete bör utvärdera möjligheterna till att inrätta denna typ av kompetens för att bekämpa kvalificerade arbetslivskriminella upplägg. Det kan till exempel handla om hur ärenden med internationella inslag, förfalskade underlag med tillhörande ”dubbel bokföring”, korruption- och mutmisstankar i Sverige och andra EU-länder etcetera ska hanteras.

Mot denna bakgrund är det osäkert om en regional uppdelning är det bästa sättet att hantera denna typ av mer komplicerade brottsupplägg. Expertis- och

erfarenhetsuppbyggnad bör premieras före regional förankring. Däremot kan en regional förankring vara viktig i underrättelse- och inspektionsarbetet.

Mot denna bakgrund ser vi ett behov av att Åklagarmyndighetens roll behöver stärkas och förtydligas i AKC-verksamheten. Vi noterar att de tillfrågade myndigheterna i delbetänkandet också efterfrågar mer resurser i hela rättskedjan för att kunna ta ärenden vidare för lagföring.

Byggföretagen ställer sig bakom delegationens slutsats gällande behovet av ett kartläggningsarbete för att förtydliga var myndighetsuppdraget slutar och arbetsmarknadens parter ansvar vidtar. Då kollektivavtal inte utgör lagstiftning är detta särskilt viktigt ur ett brottsbekämpande perspektiv. En sådan kartläggning är central för att förstå kollektivavtalens begränsningar för brottsbekämpning. I en sådan kartläggning ser Byggföretagen positivt på en tydligare önskan från Delegationen mot Arbetslivskriminalitet, och brottsbekämpande myndigheterna generellt, vad de vill se att arbetsmarknadens parter fokuserar på, och vilken utvecklingspotential myndigheterna identifierar inom ramen för den Svenska modellen och dess brottsbekämpande funktion.

Det är Byggföretagens uppfattning att partssamverkan partsråd inom byggsektorn behöver tydligare styrning och uppdrag för att nå sin fulla effekt. Att definiera myndigheternas respektive arbetsmarknadens parter ansvar och mandat kan vara ett sådant uppdrag.

Byggföretagen tillstyrker delegationens slutsats att myndigheternas instruktioner gällande arbetet mot arbetslivskriminalitet kan utvecklas och förtydligas, gärna med kvantitativa mål och tydliga krav på återrapportering av resultat. Detta gäller särskilt mål för och resultat i verksamheten som bedrivs inom AKC. Dessutom bör det kartläggas och förtydligas vilket arbete mot arbetslivskriminalitet som sker utanför AKC-verksamheten. Här är Sveriges kommuner viktiga aktörer.

Byggföretagen avstyrker delegationens slutsats att arbetsmiljöverket ges fortsatt ansvar för att samordna arbetet inom de regionala centren mot arbetslivskriminalitet. Byggföretagen är av uppfattningen att Polismyndigheten vore bäst lämpad att ta över det samordnande uppdraget för AKC, eftersom en stor del av det operativa arbetet görs av poliser. Vidare har Polismyndigheten större kapacitet vad gäller underrättelsearbete och ett tydligare generellt brottsbekämpande uppdrag. Polismyndigheten har bättre förutsättningar att ta ärenden hela vägen till lagföring, även utan stöd från de andra myndigheterna vid behov. Brott mot de lagar och föreskrifter som Arbetsmiljöverket till vardags bedriver tillsyn över är enligt vår uppfattning mer av ett symptom på arbetslivskriminalitet snarare än dess direkta orsak eller drivkraft.

Byggföretagen instämmer i att Delegationen mot arbetslivskriminalitet bör överväga att beakta Utbetalningsmyndighetens möjliga roll i att bidra till arbete mot arbetslivskriminalitet.

Byggföretagen delar delegationens uppfattning att avsaknaden av aktörer som bidrar med kunskapsutveckling och metodstöd saknas i det svenska arbetet mot arbetslivskriminalitet. Delegationen framför Norge som ett gott exempel i delbetänkandet, något vi instämmer i. Även Finland har ett utvecklat och mer omfattande eko-system än Sverige. Där bidrar instanser som HEUNI-institutet knutet till justitieministeriet, Polishögskolan i Tammerfors, Regeringens antitraffickingkoordinator och den Diskrimineringsombudsmannens till ett lärande kring arbetet, på ett sätt som inte finns i Sverige. Det vore därför önskvärt med öronmärkta forskningsmedel för kunskaps- och metodutveckling inom motverkande av arbetslivskriminalitet och människoexploatering i Sverige.

Byggföretagen tillstyrker delegationens förslag om att det bör bli lättare för Arbetsmiljöverket att lämna uppgifter till arbetsmarknadens parter. Vi ser positivt på förslaget att myndigheterna får i uppdrag att informera arbetsmarknadens parter om sådant som de tror kan underlätta parternas uppföljning av kollektivavtal.

Myndighetsgemensam tipsfunktion

Byggföretagen instämmer i delegationens slutsatser gällande myndighetsgemensam tipsfunktion. Byggföretagen vill understryka vikten att tydligt förklara för uppgiftslämnaren hur inrapporterade tips kan komma att hanteras. Detta till exempel gällande handlingsoffentlighet, sekretesshantering eller skyldighet att medverka i eventuell brottsutredning. Polismyndighetens nuvarande tipsfunktion för A-krim kan uppfattas som otydlig gällande detta. Det har därför förekommit att organisationer eller individer har avstått från att tipsa. Vidare har Byggföretagen även erfarit att andra valt att tipsa, men utan vissa uppgifter som de uppfattar kan vara känsliga. Detta har troligen medfört att tipsets kvalitet försämrats.

Byggföretagen välkomnar tipsingång för särskilda aktörer, så som arbetsmarknadens parter. En design av en sådan funktion bör med fördelas integreras i arbetet med en kartläggning över myndigheter respektive arbetsmarknadens parter funktion i arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Gränsöverskridande arbete mot arbetslivskriminalitet

Byggföretagen instämmer i att myndigheternas gränsöverskridande arbete bör utökas. Informationsutbytet inom EU för rättsvårdande myndigheter är eftersatt

och bidrar till att försvåra ett effektivt arbete mot arbetslivskriminalitet i Sverige.

Frågor avseende detta remissvar kan ställas till Johan Flodin, nationell samordnare, johan.flodin@byggforetagen.se.

BYGGFÖRETAGEN

Catharina Elmsäter-Svärd
Verkställande direktör